

Tres Mercès per a dos poetes

En aquest número, on es parla de Sagarra amb motiu del seu centenari, és bo de recordar que, abans de conèixer l'olotina Mercè Devesa, amb la qual es va casar, el poeta va festejar una altra Mercè, filla de Girona. Es deia Mercè Coll, i és la «noia amiga» a la qual va dedicar un poema l'any 1915. Malgrat que el seu pare va demanar formalment als Coll la mà de la seva filla, Sagarra no es va veure amb cor de dur-la a l'altar. S'hi va repensar cinc anys després, però aleshores fou ella la que va dir que no.

Així és almenys com s'expliquen els fets en la biografia escrita per Lluís Permanyer, però potser van succeir de manera diferent, si ens hem d'atendre a les cartes adreçades per Ernest Martínez Ferrando a Carles Rahola, inèdites fins avui en l'arxiu epistolar del pensador gironí. La del 6 d'abril de 1921 diu: «L'amic Sagarra ha trencat les seves relacions amb la gentil gironina Mercè Coll. Tindria vostè inconvenient a informar-me si és que aquest *succés* ha motivat algun comentari entre el jovent d'aquesta ciutat? Ha trascendit? Se n'ha parlat? Mercè Coll continua passejant per les voltes enmig del seu nuvot de tinents? Quin és el seu posat? Sagarra desitjaria saber què és de la seva ex-estimada, la qual ha respost amb un profund silenci a la lletra de ruptura».

Rahola, amatent com sempre, devia facilitar a l'intermediari els detalls requerits. Ho sabem per una posterior missiva de Martínez Ferrando, del 22 del mateix mes, on es dona, a més, notícia de la reacció de l'interessat: «Sagarra es troba completament curat de la seva passió. Jo em creia que l'evocació de la seva ex-estimada passejant malencònicament per la Devesa li produiria algun neguit, però no; es va quedar molt fresc. De la seva pipa sempiterna exhalà una glopada de fum simbòlic i res més».

El cas és que Sagarra va estar enamorat de dues Mercès, i totes dues de les terres gironines. Uns anys més tard, un altre poeta, el lleidatà Màrius Torres (1910-1942), també es va sentir inspirat per una Mercè de Girona: Mercè Figueras. Va dedicar-li les reiterades *Cançons a Mahalta* (nom de la dama sepultada a la Catedral, muller del Cap d'Estopes) i en un dels poemes d'aquest títol s'al·ludeix expressament a «una ciutat pintada en gris i rosa / on un somni vençut, però immortal, reposa / sota nobles porxos antics». Mercè Figueras i Bassols, nascuda a Girona l'any 1908, va ser l'amistat més íntima del poeta, la dona que el malalt de Puig d'Olena va estimar amb un amor més pur, «blanc com un mes de Maria», segons la seva expressió. En una de les cartes, que fa poc s'han publicat, Torres pregunta a la seva amiga per «l'estimada Girona», en plena Guerra Civil: «És tan vetusta que goso creure que la revolució no l'haurà fet envellir gaire, i els majestuosos plecs de pedra del seu vestit deuen tenir encara la noblesa i la serenitat de les venerables faldilles de les dames d'antany».

A dalt, Josep M.
de Sagarra.
A baix,
Màrius Torres.

Mercè Devesa, Mercè Coll, Mercè Figueras: tres gironines per a la inspiració i l'amor de dos poetes excepcionals.

Fita, l'aventura de l'art

Fa quaranta anys que Domènec Fita va caure de la bastida mentre pintava un mural a l'església de Betlem de Barcelona. Deu anys abans, havia començat la lluita de l'artista, l'esforç per integrar la seva obra en un lloc determinat i a partir d'un encàrrec concret. Ara, Fita ha tornat a Barcelona per mostrar els fruits d'aquest disseny: cinquanta anys de treball tenaç, sovint amb la col·laboració de tècnics de les més diverses disciplines, per executar obres adequades a les necessitats i adaptades a les oportunitats de cada cas. Amb elles ha omplert de dalt a baix tot el palau Robert, en una exposició organitzada pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, dissenyada i muntada per Arcadi Pla, sota el comissariat de Sebastià Goday.

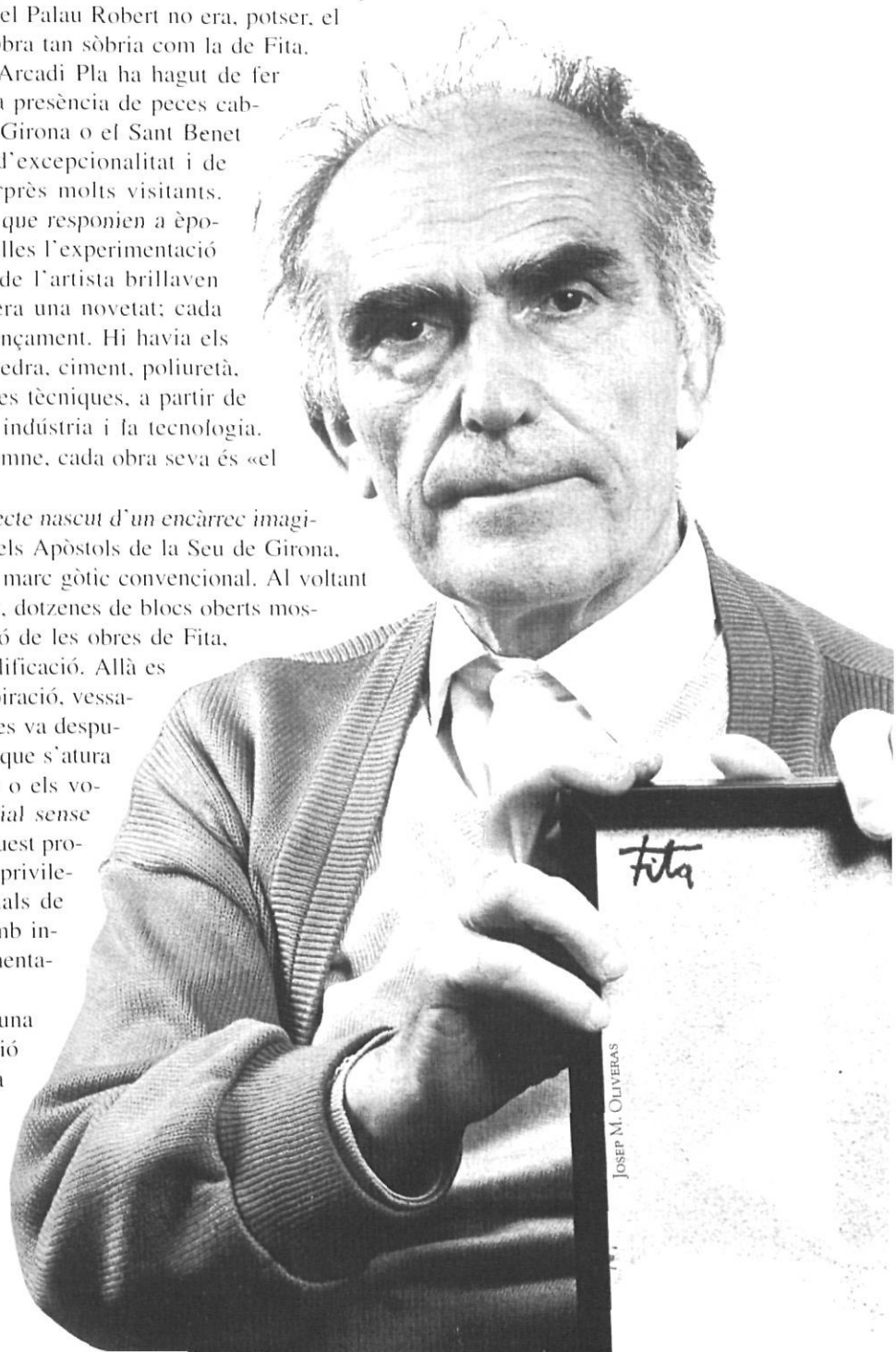
La carregada i artificiosa arquitectura del Palau Robert no era, potser, el marc més adequat per a l'exhibició d'una obra tan sòbria com la de Fita. Per tal de fer lligar continent i contingut, Arcadi Pla ha hagut de fer equilibris i fins i tot algun petit miracle. La presència de peces cabdals, com el Crist jacent de la Catedral de Girona o el Sant Benet de Montserrat, donava a la mostra un to d'excepcionalitat i de potència creadora que, sens dubte, ha sorprès molts visitants. Però hi havia, a més, tot un seguit d'obres que responien a èpoques diverses i a propostes concretes, i en elles l'experimentació constant i el permanent afany renovador de l'artista brillaven amb una inusitada resplendor. Cada sala era una novetat; cada cantonada, un canvi; cada peça, un recomençament. Hi havia els materials més diversos —fang, guix, fusta, pedra, ciment, poliuretà, vidre, ferro— i s'hi exhibien les més distintes tècniques, a partir de les infinites possibilitats de l'artesanía, la indústria i la tecnologia. Tal com va dir l'escultor en una ocasió solemne, cada obra seva és «el fruit d'una motivació diferent».

Per cloure el recorregut, s'oferia un projecte nascut d'un encàrrec imaginari: la culminació escultòrica de la Porta dels Apòstols de la Seu de Girona, cas límit d'integració de l'art modern en un marc gòtic convencional. Al voltant de les dotze estàtues d'aquest hipotètic repte, dotzenes de blocs oberts mostren a mitges el laboriós procés de creació de les obres de Fita, des del primer dibuix fins a la darrera simplificació. Allà es podia veure com sorgeix l'espurna de la inspiració, vessada quasi sempre en un esbós realista, i com es va despullant poc a poc, en dibuixos successius, fins que s'atura en el llindar de l'abstracció, quan les línies o els volums indispensables expressen la idea inicial sense adherències supèrflues. Poder contemplar aquest procés era accedir a la intimitat de l'artista, i el privilegi s'ampliava encara amb les notes personals de Fita al peu de les fotografies del catàleg, amb informació sobre la gènesi de cada peça i comentaris sobre els resultats obtinguts.

Tot plegat era la il·lustració perfecta d'una vocació i, sobretot, d'una dedicació: la creació nascuda de l'encàrrec però viscuda amb la llibertat i el risc d'un esport d'aventura.

NARCÍS-JORDI ARAGÓ

*Domènec Fita,
entre l'encàrrec
i la llibertat.*

JOSEP M. OLIVERAS